

met meubelen en al op een vrachtauto om het Willemsplein rijden. Een politieman spooft hun achterna.¹ Zo zullen er wel meer zijn geweest: NSB'ers of andere Duitsgezinden die nog voordat de Londense radio maandagavond berichtte dat de Geallieerde legers de Nederlandse grens hadden overschreden, eigener beweging hun boeltje bijeenpakten en met hun gezin oostwaarts trokken. Velen kunnen het niet geweest zijn: men had er een eigen auto of vrachtauto voor nodig en zulk een vehikel bezaten slechts weinigen; ook kwam men zonder officiële papieren Duitsland niet binnen. Voor een massale evacuatie was de medewerking van de hoogste Duitse instanties onmisbaar; trouwens, zonder die medewerking kreeg men ook niet de beschikking over de enige transportmiddelen welke een massale evacuatie mogelijk zouden maken: extra treinen van de Nederlandse Spoorwegen.

★

De 'Dagaantekeningen' over de eerste dagen van september welke Mussert spoedig nadien opstelde², begonnen aldus:

'Vrijdag 1 september 1944 schijnt besloten te zijn tot onmiddellijk vertrek van Duitse vrouwen en kinderen.

Zaterdag 2 september 1944 werd dit reeds ruchtbaar, in de NSB-kringen deed zich plotseling de vraag voor, waarom gaan de NSB-vrouwen en kinderen niet tegelijkertijd mee, wegens de lotsverbondenheid enz., waarover vier jaar lang zoveel gepraat is geworden? Die dag heb ik de districtsleiders laten uitnodigen om maandagavond 4 sept. om 8.30 op de Maliebaan 41 aanwezig te zijn voor bespreking van hetgeen te doen is ter beveiliging van vrouwen en kinderen van frontkameraden en leden. Tegelijkertijd heb ik de R[ijks] C[ommissaris] verzocht mij maandagmiddag (4/9) te willen ontvangen.'

Mussert liet de zondag dus verstrijken zonder terzake iets voor te bereiden of te ondernemen; hij had die dag in Lunteren alle z.g. propagandaleiders van de NSB zullen toespreken, maar dat samenzijn ging niet door. Maandagmiddag was hij bij Seyss-Inquart, klagend over 'de onmogelijke positie waarin de NSB gebracht werd door het plotseling vertrek van Duitse vrouwen en kinderen'; hij wilde nu de vrouwen en kinderen van NSB'ers 'onmiddellijk doen evacueren en wel uit Zuidelijk

¹ L. Frequin, H. A. A. R. Knap en W. H. Kruiderink: *Arnhem's Kruisweg* (1946), p. 41.

² NSB, 30 a.